

Yönetim Kurulu

341. Oturum, Cenevre, Mart 2021

Kurumsal Bölüm

INS

Tarih: 24 Mart 2021

Orijinal Metin Dili: İngilizce

Gündemin on üçüncü maddesi

Genel Direktörün Raporu

Dördüncü tamamlayıcı rapor: Türkiye'nin 1948 tarihli ve 87 sayılı Örgütlenme Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesi ile 1982 tarih ve 158 sayılı Hizmet İlişmesine Son Verilmesi Sözleşmesi'ne riayet etmediğini ileri süren şikâyetleri incelenmesi için kurulan iki Komitenin raporları

İçerik

	Sayfa
Giriş	3
Taslak karar	4
Ekler	
I. Türkiye'nin 1948 tarih ve 87 sayılı Örgütlenme Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesi'ne riayet etmediğini ileri süren şikâyetleri	
İncelemek için kurulan Komitenin Raporu	5
I. Giriş	5
II. Şikâyetin incelenmesi	5
III. Komitenin tavsiyeleri	12
II. Türkiye'nin 1982 tarih ve 158 sayılı ve 87 sayılı Hizmet İlişmesine Son Verilmesi Sözleşmesi'ne riayet etmediğini ileri süren şikâyeti incelemek için kurulan Komitenin Raporu	13

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN ..... İngilizce .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

I. Giriş.....	13
II. Şikâyetin incelenmesi.....	13
III. Komitenin tavsiyeleri.....	22
Ek.....	23

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN *19.09.2022*
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

► Giriş

1. Aksiyon İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Aksiyon-İş), 4 Temmuz ve 27 Kasım 2017 tarihli tebliğleriyle, ILO Anayasası'nın 24. Maddesi uyarınca, Türkiye Hükümeti'nin 1948 tarihli 87 No'lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi ve 1982 tarihli 158 No'lu Hizmet İlişkisine Son Verilmesi Sözleşmesine uymadığı iddiasıyla Uluslararası Çalışma Ofisine bir beyan sunmuştur.
2. Yönetim Kurulu, 333.Oturumunda (Haziran 2018) Şikâyetin kabul edilebilir olduğunu ilan etmiş ve 334.Oturumunda (Ekim-Kasım 2018) "Standartlar İnisyatifi: Denetim sisteminin güçlendirilmesi için çalışma planının uygulanması" gündem maddesinin değerlendirilmesi bağlamında 24. Madde prosedürünün işleyişine ilişkin vereceği karara uygun olarak incelenmesi gerektiğine karar vermiştir. ¹
3. Yönetim Kurulu, 335.Oturumunda (Mart 2019), 87 Sayılı Sözleşmeye uyulmamasına ilişkin beyan unsurlarını, Anayasa'nın 24. maddesi kapsamındaki Daimi Kararlara uygun olarak incelenmesi için Örgütlenme Özgürlüğü Komitesine havale etmeye karar vermiştir. Ayrıca, Yönetim Kurulu, 158 sayılı Sözleşme'ye uyulmadığını ileri süren beyan unsurlarını incelemek için ayrı bir geçici üçlü komite kurmaya karar vermiştir. ²
4. Türkiye, 87 Sayılı Sözleşmeyi 12 Temmuz 1993 tarihinde, 158 Sayılı Sözleşmeyi ise 4 Ocak 1995 tarihinde onaylamıştır.
5. ILO Anayasasının aşağıdaki hükümleri şikâyet usulüyle ilgilidir:

Madde 24

Sözleşmelere riayet edilmemesiyle ilgili şikâyetler

Üye Ülkelerden herhangi birinin, katılmış olduğu bir sözleşmenin memnuniyet verici bir şekilde uygulanmasını sağlamadığına dair mesleki bir işçi veya işveren örgütü tarafından Uluslararası Çalışma Bürosu'na yapılan her şikâyet, Yönetim Kurulu tarafından, söz konusu hükümete iletilebilecek ve bu hükümet konu hakkında, Yönetim Kurulunun uygun göreceği bir açıklama yapmaya davet edilebilecektir.

Madde 25

Şikâyetin yayınlanması

Söz konusu hükümetten makul bir süre içerisinde hiçbir açıklama alınmadığı veya alınan açıklamanın Yönetim Kurulunca yeterli görülmediği takdirde, bu Kurul alınan şikâyeti ve gerekirse verilen cevabı kamuoyuna duyurma hakkına sahip olacaktır.

6. 30 Mayıs ve 3 Haziran 2019 tarihli tebliğatlarla ve Daimi Kararların 4(1)(c) maddesi uyarınca şikâyetleri inceleme usulüne ilişkin olarak Ofis, Hükümeti, Türkiye'nin sırasıyla 158 sayılı Sözleşme ile 87 sayılı Sözleşmeye riayet etmemesine atıfta bulunan şikâyet unsurlarıyla ilgili olarak yapmak istediği her türlü açıklamayı sunmaya davet etmiştir.

¹ GB.333/INS/8/4 and GB.333/PV, paragraf 118.

² Bkz. GB.335/INS/PV, paragraf 588.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

7. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, 9 Ekim 2019 tarihli bir tebliğde hem 87 Sayılı Sözleşme hem de 158 Sayılı Sözleşme ile ilgili şikâyetlere ilişkin görüşlerini sunmuştur.
8. Ek I ve II'de belirtilen sonuçların ışığında, bu şikâyet ve görüşleri incelemek için kurulan iki Komite, Yönetim Kurulunun aşağıdaki taslak kararda yansıtılan tavsiyelerini onaylamasını tavsiye etmektedir.

► Taslak karar

9. Yönetim Kurulu:

- (a) Türkiye'nin 1948 tarih ve 87 No'lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi riayet etmediğini ileri süren şikâyetleri incelemek için kurulan Komitenin tavsiyesi üzerine:
  - (i) GB.341/INS/13/5 sayılı belgenin I. Ekinde sunulan Komite raporunu onaylamıştır;
  - (ii) Hükümet'ten, 87 Sayılı Sözleşme'nin uygulanması bağlamında, Komite'nin vardığı sonuçların 17-31. Paragraflarında ve özellikle Komite'nin Hükümeti feshedilen sendikalara üyelikleri nedeniyle baskı ve ceza eylemlerine maruz kalan tüm işçiler hakkında eksiksiz, bağımsız ve tarafsız inceleme yapılması çağrısında bulunduğu 31. paragrafta yapılan gözlemleri dikkate alması istemiştir;
  - (iii) Hükümeti, Sözleşmelerin ve Tavsiyelerin Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi (CEACR) tarafından incelenmek üzere bu konuda bilgi sağlamaya davet etmiş ve
  - (iv) raporu kamuya açıklayarak, şikâyet prosedürünü kapatmıştır.
- (b) Türkiye'nin 1982 tarih ve 158 sayılı Hizmet İlişkinine Son Verilmesi Sözleşmesi'ne riayet etmediğini ileri süren şikâyeti incelemek için kurulan Komitenin tavsiyesi üzerine:
  - (i) GB.341/INS/13/5 sayılı belgenin II. Ekinde sunulan Komite raporunu onaylamıştır;
  - (ii) Hükümet'ten 158 Sayılı Sözleşme'nin uygulanması bağlamında, Komite'nin vardığı sonuçların 34. ve 35. paragraflarında yapılan gözlemleri dikkate almasını talep etmiştir;
  - (iii) Hükümeti, CEACR tarafından incelenmesi ve uygun görüldüğü şekilde daha fazla izlenmesi için bu konuda bilgi sağlamaya davet etmiş ve
  - (iv) raporu kamuya açıklayarak, şikâyet prosedürünü kapatmıştır.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

► Ek I

Türkiye'nin 1948 tarih ve 87 No'lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi riayet etmediğini ileri süren şikâyetleri incelemek için kurulan Komite Raporu

I. Giriş

1. Yönetim Kurulunun 335. Oturumunda (Mart 2019) alınan 87 Sayılı Sözleşmeye uyulmadığını ileri süren şikâyet unsurlarının incelenmesine ilişkin kararının ardından Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi şikâyeti incelemek için aşağıdaki üyeleri görevlendirmiştir: Valérie Berset Bircher (Hükümet üyesi, İsviçre), Renate Hornung-Draus (İşveren üye) ve Yves Veyrier (İşçi üye).
2. Komite mevcut raporu 9 Mart 2021'de kabul etmiştir.

II. Şikâyetin incelenmesi

A. Şikâyetçinin iddiaları

3. Aksiyon İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Aksiyon-İş), 4 Temmuz ve 27 Kasım 2017 tarihli yazışmalarında, Temmuz 2016'daki başarısız darbe girişiminin ardından feshedildiğini ve binlerce üyesinin kanun hükmünde kararnamelerle görevden alındığını iddia etmektedir.
4. Şikâyetçi, genel esasa bakıldığında, 15 Temmuz 2016'daki başarısız darbe girişiminin ardından, darbe ile bağlantısı olmayan vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının iktidarın hedefi haline geldiğini iddia etmektedir. Olağanüstü hal kapsamında çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerle, TBMM veya yargı organları nezdinde herhangi bir denetim olmaksızın, soruşturma yapılmadan ve masumiyet karinesi ilkesi ve ILO Sözleşmelerinin sağladığı haklara aldırış edilmeksizin binlerce çalışan görevden alınmış ve terör örgütüne üye olmaktan suçlu bulunmuştur. Şikâyetçiye göre, görevden alınanların kendilerini savunma fırsatı olmadığı gibi hangi suçlarla suçlandıklarını da bilmiyorlardı. Vatandaşlar, "terörist" olup olmadıklarını *Resmi Gazete*'den öğrenmiştir. Hiçbir tazminat almamış ve "sivil ölüme" maruz bırakılmışlardır. On binlerce kişi, örgütlerin kapatılması ve görevden alınmalarla ilgili olarak yerel mahkemelerde davalar açmış, ancak yerel mahkemeler bu tür şikâyetleri inceleme yetkisine sahip olmadıklarını ileri sürmüşlerdir. Şikâyetçi bu hususta Aksiyon-İş Genel Sekreteri'nin şikâyetinde gündeme gelen konularla ilgili olarak Ankara İdare Mahkemesi'ne başvuruda bulunduğunu, ancak herhangi bir soruşturma yapılmadan başvurunun reddedildiğini belirtmektedir. Şikâyetçi, iç hukuk yollarına başvurma süresinin artık dolduğunu ve ILO'nun son çare olduğuna dikkat çekmektedir.
5. Aksiyon-İş, toplam üye sayısı 29.000'in üzerinde olan 18 sendikali bir şemsiye konfederasyon olduğunu ifade etmektedir. 15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi sırasında sendikalarının darbe girişimini açıkça kınadığına işaret etmektedir. Ancak dokuz sendikasıyla (PAK GIDA, PAK MADEN İŞ, PAK FİNANS İŞ, PAK EEĞİTİM İŞ, PAR TOPRAK İŞ, PAK METAL İŞİS, PAT ENERJİ İŞ, PAK TAŞIMA İŞ, PAK DENİZ İŞ) ile birlikte Konfederasyon, 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca idari makam tarafından kapatıldı ve feshedildi. Ayrıca, tüm sendika mallarına el konulduğunu iddia etmektedir.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

Şikâyetçi, diğer sendikalarının (PAK PETROL İŞ, PAK TEKSİL İŞ, PAK AĞAÇ İŞ, PAK MEDYA İŞ, PAK İNŞAAT İŞ, PAK SAĞLIK İŞ, PAK TURİZM İŞ, PAK SAVUNMA İŞ, PAK HİZMET İŞ) Valiliğin talimatları üzerine kapatıldığını belirtmektedir.

6. Şikâyetçi ayrıca, yalnızca sendika üyesi oldukları için işçilerin işten çıkarıldığını, gözüaltına alındığını ve başka iş bulma fırsatından ve tazminat ve emeklilik haklarından mahrum bırakıldığını ifade ederek, üyelerinin toplu bir kötü muamele kampanyasına maruz bırakıldığını ileri sürmektedir. Şikâyetçi, Hükümetin hak ihlallerini olağanüstü hal kullanarak meşrulaştırdığını düşünmekte ve ayrıca insanların Devletin saldırdığı korku altında artık en temel haklarına sahip olamadığını iddia etmektedir. İnsanlık dışı muamele göreceğinden korkan insanlar dava açmadı.
7. Şikâyetçi, işyerlerinin kapatılmasının ardından aşağıdaki alanlardaki üyelerinin işsiz kaldığını ve temel insan hakları bakımından ehliyetsiz kaldıklarını ileri sürmektedir: eğitim (24.002 üye), gıda (532 üye), medya (789 üye), finans (97 üye), sağlık (356 üye), turizm (983 üye) ve hizmetler (534 üye). Ayrıca özel okullarda ve eğitim merkezlerinde görev yapan 24.002 üyesinin öğretim sertifikaları iptal edilmiş ve birçok özel işyerine kayyum atanması nedeniyle sendika üyeleri yargılanmadan ve kıdem tazminatı ve ihbar tazminatı haklarına aykırı olarak işten çıkarılmıştır. Şikâyetçiye göre, Konfederasyonun toplam 29.579 üyesi işini kaybetti. Görevden alınan sendika üyeleri, başka iş bulmaktan, tazminat ve emekli maaşı almaktan mahrum bırakıldı. Şikâyetçi, Hükümetin binlerce üyesini yalnızca sendikaya üye oldukları için işten çıkardığına işaret etmektedir.
8. Şikâyetçi ayrıca, PAK MADEN İŞ, PAK TEKSTİL İŞ, PAK EĞİTİM İŞ, PAK TAŞIMA İŞ, PAK SAĞLIK İŞ ve PAK HİZMET İŞ Sendika Başkanlarının yanı sıra birçok idari komite üyesinin tutuklandığını, birçok sendika liderinin yurt dışına çıkmak zorunda kaldığını (PAK AĞAÇ İŞ, PAK TURİZM İŞ ve PAK METAL İŞ Başkanları ile Aksiyon-İş Genel Sekreteri) belirtmektedir. Birçok sendika üyesi Avrupa ülkelerine sığınmak zorunda kalmıştır. Şikâyetçi, mevcut koşullarda tutuklu bulunan sendika liderlerinin ve üyelerinin veya yurt dışına taşınmaya zorlananların tam sayısını vermenin imkânsız olduğuna işaret etmektedir.

B. Hükümetin görüşleri

9. Hükümet, 9 Ekim 2020 tarihli tebliğinde aşağıdaki görüşleri sağlamaktadır.
10. Hükümet, Aksiyon-İş ve ona bağlı sendikaların kapatılmasının temel nedeninin, kendi inancına göre, sözde Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ / PDY) ile bağlantılı olmaları olduğunu vurgulamaktadır. Hükümete göre, 15 Temmuz 2016'da 251 kişinin hayatına mal olan ve 2000'den fazla masum insanı yaralayan silahlı darbe girişimini gerçekleştiren FETÖ / PDY olmuştur.
11. Hükümet, başarısız darbe girişiminin ardından, Anayasa'nın Hükümete yaygın şiddet olayları ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması nedeniyle olağanüstü hal ilan etme yetkisi veren 120. maddesi ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3. maddesi uyarınca, 21 Temmuz 2016 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile olağanüstü hal ilan ettiğini belirtmektedir. Bakanlar Kurulu kararı 21 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylandı.

Türkçeye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....Tasulizce.....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

- 12.** Hükümet, Anayasa'nın 121. maddesi uyarınca, Hükümetin olağanüstü halin gerektirdiği konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisine sahip olduğunu açıklamaktadır. Anayasa ve 2935 sayılı Kanun gereğince, Bakanlar Kurulu 22 Temmuz 2016 tarihinde 667 sayılı Kanun Hükmünde kararname ile olağanüstü hal bağlamında tedbir alınmasına karar vermiş ve 23 Temmuz 2016 tarihli *Resmî Gazetede* yayımlamıştır. Buna göre, ulusal güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye bağlı, iribatlı veya iltisakı bulunan sendika, federasyon ve konfederasyonlar 23 Temmuz 2016 tarihinde kapatılmıştır. Hükümete göre bu sendikalar, darbe girişimini destekleyerek, kuruluş amacına aykırı hareket etmiş, yani çalışanların veya işverenlerin ekonomik çıkarlarına hizmet etmek yerine, ulusal kanunları ihlal etmişlerdir. Bu nedenle, sendika varlıklarına el konulması, onların yasal faaliyetlerinin sonucu değil, daha çok darbe sürecine verilen ekonomik ve fiili destekle ilgilidir. Hükümet, şikâyetçi örgütün ve ona bağlı sendikaların kapatılmasının hiçbir şekilde meşru sendika statüleri veya faaliyetleriyle ilgili veya bunlara dayanmadığına işaret etmektedir. Hükümete göre, sosyal bölücü unsurları ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü hal yasaları, yasal sendikal haklarını kullanan çalışanlara uygulanmamıştır. Bu dönemde sendikalar toplu olarak örgütlenme ve pazarlık haklarını kullanmış ve olağanüstü hal döneminde çalışanların ekonomik hak ve çıkarlarına hanel getirmeksizin birçok toplu iş sözleşmesi imzalanmıştır.
- 13.** Hükümet, Olağanüstü Hal Kararnamesi ile feshedilen Aksiyon-İş ve bağlı sendikalarının, kapatılmalarının incelenmesi için Soruşturma Komisyonu'na başvurma hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Hükümet, yürürlükteki yasal prosedürün, kapatılan kuruluşların veya Kararname uyarınca görevden alınan kişilerin, davalarını mahkemeye getirmeden önce ilk başta Soruşturma Komisyonuna başvurmalarını gerektirdiğini açıklamaktadır. Böylelikle şikâyetçi, Ankara İdare Mahkemelerine ancak OHAL Komisyonu kararlarına karşı başvurabilir. Hükümet, doğrudan Kanun Hükmünde Kararname yoluyla kapatmanın yalnızca olağanüstü hal sırasında uygulanan bir tedbir olduğunun ve Türkiye Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi dahil olmak üzere, OHAL Komisyonu kararlarına karşı yargı sistemi aracılığıyla tüm yargı yollarının açık olduğunun altını çizmektedir.
- 14.** Bu bağlamda Hükümet, Aksiyon-İş ve bağlı sendikalarının kapatmanın incelenmesi için OHAL Komisyonuna herhangi bir başvuruda bulunmadığına ve bu nedenle mevcut iç hukuk yollarını kullanmadıklarına işaret etmektedir. Kapatılan şikâyetçi örgütün ve ona bağlı sendikaların üye ve yöneticilerinin çoğu, ulusal hukuk yollarına başvurmadan ülkeyi terk etti. Ülkede tutuklu bulunanlarla ilgili yargı süreci devam etmekte olup, bu kişiler mevcut hukuk kuralları çerçevesinde savunmalarını yapabilmekte ve bu amaçla bir avukata erişebilmektedir. Darbe girişimine destek verdikleri gerekçesiyle tutuklananlar delillere dayanılarak hapis cezasına çarptırılmış ve cezasını tamamlayanlar serbest bırakılmıştır.
- 15.** Hükümet, olağanüstü hal sırasında çıkarılan Kararnamenin, Türk Anayasası'nın 15. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 15. maddesi çerçevesinde sınırlı bireysel hak ve özgürlüklere sahip olabileceğini belirtmektedir. Hükümet ayrıca bu bağlamda 87 Sayılı Sözleşme'nin 8. maddesine ve Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi'nin ilgili görüşlerine atıfta bulunmaktadır. Hükümet, kısıtlamaların orantılılık ilkesine uygun olması gerektiği görüşünü ifade etmektedir.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

16. Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ilgili hükümlerine (Önsöz, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulmasına ilişkin 15. madde ile düşünce ve ifade özgürlüğüne ilişkin 26. madde), 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmeleri Kanunu, 12 Nisan 1991 tarihli ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 5237 Sayılı Ceza Kanunu, 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu, 7075 Sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonunun Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilmesi ve Kabulü Hakkında Kanun ve 6749 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına ve Kabulüne Dair Kanun hükümlerine atıfta bulunmaktadır.

C. Komitenin vardığı sonuçlar

17. Komite, Aksiyon-İş'in kendisinin ve bağlı sendikalarının yetkililer tarafından idari feshedildiğini ve 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile mallarına el konulduğunu ileri sürdüğünü kaydetmiştir. Komite ayrıca, Temmuz 2016 darbe girişimini takiben olağanüstü hal kapsamında çıkarılan kanun hükmünde kararnameler uyarınca feshedilen sendikalara üye olmaları nedeniyle, Parlamento veya yargı organlarının denetimi olmaksızın, hiçbir soruşturma yapılmaksızın ve masumiyet karinesi ilkesi ve ILO Sözleşmelerinin sağladığı haklar dikkate alınmaksızın çok sayıda işten çıkarılma iddiasına da dikkat çekmektedir. Komite, şikâyetçinin, iç hukuk yollarına başvurma süresinin artık sona erdiği yönündeki iddiasına dikkat çekmektedir.
18. Komite, Hükümet'in yanıtında, Aksiyon-İş ve bağlı sendikalarının 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından kapatıldığını kabul ettiğini belirtmektedir. Hükümet, kapatmanın ana gerekçesinin Aksiyon-İş'in darbe girişimini gerçekleştirdiği iddia edilen sözde Fethullahçı Terör Örgütü ile (FETÖ / PDY) ilişkisi olduğunu savunmaktadır. Hükümet, bu sendikaların kurulma amacına aykırı hareket etmek ve darbe girişimini destekleyerek işçilerin veya işverenlerin ekonomik çıkarlarına hizmet etme ilkesinden uzaklaşmak suretiyle ulusal hukuka aykırı davrandıklarını ileri sürmektedir. Varlıklarına el konulmasının sendikaların yasal faaliyetleriyle değil, daha çok darbe sürecine verilen sözde ekonomik ve fiili destekle ilgili olduğunu da ekliyor.
19. Komite, Bakanlar Kurulu'nun 21 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla Türk Anayasası'nın 120. maddesi ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca olağanüstü hal ilan ettiğini kaydetmektedir. Bu karar, 15 Temmuz 2016'da başarısızlıkla sonuçlanan askeri darbe girişiminin bir sonucu olarak ve buna cevaben alınmıştır. Olağanüstü halin sonuçlarından biri, normal şartlar altında Parlamente'ye ait olan yasama otoritesinin, olağanüstü halin gerektirdiği konularda Bakanlar Kuruluna da tanınmasıydı. Yürütme organı, bu tür bir yetkilendirme yoluyla, Parlamente'nin olağan yasama usullerini takip etmeksizin, olağanüstü halin gerektirdiği konularda Kanun Hükmünde Kararname çıkarmaya hak kazanmıştır. Bu tür Kararnameler, normlar hiyerarşisi altında yasalarla eşit konumdadır. Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen bu tür ilk Kararname, 23 Temmuz 2016 tarihli Resmi Gazete'de 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname olarak yayımlanmıştır. Kararnamenin 2(1)(d) maddesi uyarınca, ulusal güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye irtibatı ve iltisaklı bulunan sendika, federasyon ve konfederasyonlar 23 Temmuz 2016 tarihinde kapatılmıştır. Kapatılan kuruluşların tüm taşınır ve taşınmaz malları, varlıkları, hakları ve alacakları Hazine'ye devredilmiştir. Komite, OHAL Komisyonu'nun kamuya açık 2019 Faaliyet Raporundan 667 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca toplam 19 sendikanın kapatıldığını kaydediyor.

¹ Şikâyetçi kuruluş, bağlı kuruluşlarla birlikte kapatılan sendikalar arasındaydı.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN Tarihçe
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TULAY YAVUZ

- 20.** Komite, ayrıca, Olağanüstü Hal Tedbirleri İnceleme Komisyonu'nun 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulduğunu ve 22 Mayıs 2017 tarihinde örgütlerin feshi ve kapatılmasına ilişkin başvuruları değerlendirmek ve sonuçlandırmak amacıyla faaliyete geçtiğini ve bunun Olağanüstü hal kapsamındaki Kararnamelerle yürütüldüğüne dikkat çekmektedir. 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 7.3. Maddesi gereğince Komisyonun görevine girdiği veya Komisyonun kurulmasından sonra yürürlüğe girmişlerse Kanun Hükmünde Kararnamelerin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 60 gün içinde ilgili valilik veya başvuru sahibinin çalıştığı kuruma başvuruda bulunması gerekmektedir. İdari bir organ olan OHAL Komisyonu'nun kararları,² tayin edilen Ankara idare mahkemelerinde temyiz edilebilir.³ Hükümete göre, idare mahkemelerinin kararlarına bireysel dilekçe ile Anayasa Mahkemesi önünde itiraz edilebilir ve Anayasa Mahkemesi kararıyla mağdur olan bir kişi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine şikâyette bulunabilir.
- 21.** Komite, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Haziran 2017'de *Türkiye'nin davalı olduğu Köksal* (Başvuru No. 70478/76) kararında, Ocak 2017'de 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan OHAL Komisyonunun diğer hususlar yanı sıra, kararlarının yargı tarafından incelenebilir bir iç hukuk yolu olduğunu tespit ederek, başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediği gerekçesiyle başvurusunu reddettiğini gözlemlemiştir. Bununla birlikte, bu hukuk yolunun etkililiğine ilişkin ispat yükümlülüğünün davalı Devlete ait olduğunu tespit etmiştir. Komite, *Köksal* davasının bir işçinin kanun hükmünde kararname uyarınca kamu hizmetinden ihraç edilmesiyle ilgili olduğunu kaydetmektedir.
- 22.** Bununla birlikte Komite, bir sendikanın bir idari makam tarafından kapatılması gibi kendisine tam yetki veren bir kararname uyarınca bir sendikanın yürütme makamı tarafından kapatılmasının, temel bir Sözleşme⁴ olan 87 Sayılı Sözleşmenin 4. maddesinin olası bir ihlali olduğunu hatırlatmakta ve bu nedenle olası bir insan hakları ihlaline işaret etmektedir. Bu gibi durumlarda ve daha genel olarak işten çıkarma davalarının aksine, 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca aynı zamanda örgütlerin kapatılması davalarını inceleme yetkisine sahip olan OHAL Komisyonunun etkinliği sorusu, zorunlu olarak ikincil olacaktır. Bireysel işten çıkarmaların, sendikanın Kararname uyarınca feshedilmesiyle haklı görüldüğü göz önüne alındığında, bunlar ancak OHAL Komisyonu öncelikle, işten çıkarılan işçiye değil ticari sendikanın kendisine bağlı bir mesele olan feshin kendisini inceledikten sonra etkili bir şekilde gözden geçirilebilir.
- 23.** Komite, sendika örgütlerinin idari olarak kapatılmasının 87 sayılı Sözleşmenin 4. maddesinin açık bir ihlali olduğunu düşünmektedir. ⁵ Ayrıca Komite, tam yetki veren bir kanun uyarınca hükümetin yürütme organı tarafından kapatmanın veya

¹ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, *Olağanüstü Hal Tedbirlerini Soruşturma Komisyonu: Faaliyet Raporu*, 2019, 9.

² *Soruşturma Komisyonu: Faaliyet Raporu*, 2019, 5.

³ 685 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11(1) Maddesi

⁴ 87 Sayılı Sözleşmenin 4. Maddesi: "İşçi ve işveren örgütleri, idari makam tarafından feshedilemez veya askıya alınamaz".

⁵ Ayrıca bkz. ILO, *Adil bir Küreselleşme için Sosyal Adalet ILO Deklarasyonu Işığında Çalışma Haklarına İlişkin Temel Sözleşmeler Üzerine Genel Araştırma*, 2008, *ILC.101/III/1B*, 2012, para. 162. Ek olarak, Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi (CFA), ülkeye özgü bazı vakalarda benzer sonuçlara varmıştır, bkz. ILO, *Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi kararlarının derlemesi*, altıncı baskı (2018), paragraflar 986 ve 987.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN *İşbu belge*
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TULAY YAVUZ

idari yetkilere istinaden fesih gibi yasama işlevlerinin yerine getirilmesinin, normal yargı prosedürünün tek başına garanti edebileceği savunma hakkını sağlamadığı görüşündedir. ⁶ Komite, yasal bir hüküm uyarınca, mevcut sendikaların kaydının iptal edildiğine dikkat çekerek, 4.Madde uyarınca, işçi veya işveren örgütlerinin kapatılmasının yalnızca, savunma hakkını tek başına garanti edebilecek adli makamlar tarafından gerçekleştirilebilmesini esas olarak görmektedir. Komitenin görüşüne göre bu ilke, olağanüstü bir durumda bile bu tür fesih tedbirleri alındığında eşit derecede geçerlidir.⁷ Ayrıca Komite, Sözleşme ve Tavsiyelerin Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi'nin (CEACR) 87 Sayılı Sözleşme'nin Türkiye tarafından uygulanmasına ilişkin 2018 yılı gözlem raporunda sendika örgütlerinin feshinin ve askıya alınmasının idari makamların örgütlerin faaliyetlerinde aşırı müdahaleci biçimler oluşturduğunu ve bu nedenle gerekli tüm garantilerle birlikte uygulanmaları gerektiğini hatırlatmaktadır. Bu, ancak, aynı zamanda yürütmeyi durdurma gücüne sahip olması gereken normal bir adli prosedürle sağlanabilir.

- 24.** Komite, olağanüstü halin ardından işten çıkarmaların yargı denetimine tabi tutulması hususunda ise, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Pişkin / Türkiye (Başvuru No. 33399/18) 17 Kasım 2020 tarihli kararında, ulusal mahkemeler davacının işten çıkarma kararına itirazını kapsamlı bir şekilde incelemedikleri, gerekçelerini davacının sunduğu herhangi bir kanıta dayandırmadıkları ve itirazını reddetmek için geçerli nedenler sunmadıklarından başvuranın etkili bir hukuk yolu hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu nedenle Komite, olağanüstü hal kapsamında çıkarılan kanun hükmünde kararnameler uyarınca alınan tedbirlerin adli incelemesinin ne ölçüde usulüne uygun olduğunu ve adil yargılanma hakkını sağladığını sorgulamak zorundadır.
- 25.** Komite, OHAL Komisyonunun 2019 Faaliyet Raporundan 19 sendikanın kapatılmasına ilişkin olarak komisyona herhangi bir başvuru yapılmadığını da dikkat çekmektedir. ⁸ Komite, Hükümetin, bu tür örgütlerin temsilcilerinin Soruşturma Komisyonu'na başvuruda bulunmadığına dair ifadesini kaydederken, ayrıca, sendika liderlerinin ve üyelerinin hapsedildiğini ve feshedilen sendikaların fonlarına Kanun Hükmünde Kararname uyarınca el koyulduğunu ve bunun sendikaların iddialarını Komisyon önünde etkili şekilde sunma kapasitesini sınırlamış olabileceğini de dikkat çekmektedir. Komite, sendikanın kapatılmasına itiraz eden bir başvuruda bulunma süresinin artık dolduğunu görmektedir.
- 26.** Komite, konunun yukarıda açıklanan durumunun, sendika örgütlerine karşı alınan önlemlerin, yani bunların FETÖ / PDY ile olan iltisak ve irtibatları ve bizzat kapatılmalarına ilişkin tedbirlerin ve bizzat kapatılmalarının normal bir adli prosedür nezdinde belirlenmesinin imkansız olacağı bir durumla sonuçlandığını kaydetmiştir. Ayrıca Hükümetin kendisi, 667 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede, ilan edilmiş bir terörist örgüt olan FETÖ/PDY'ye bağlı, bağlantılı veya ilişkili olduklarına ilişkin bir beyan dışında şikâyetçi kuruluş dâhil olmak üzere sendikaların eylemleriyle ilgili herhangi bir açıklama veya ayrıntı vermemektedir.

⁶ 2012 Genel Denetleme, para. 162. Ek olarak, CFA bir dizi ülkeye özgü durumda benzer sonuçlar benimsemiştir, bkz. ILO, Kararlar Derlemesi, 2018, paragraf 993.

⁷ Ek olarak, CFA bir dizi ülkeye özgü durumda benzer sonuçlar benimsemiştir, bkz. ILO, Kararlar Derlemesi, 2018, paragraf 994. Ayrıca bkz. paragraf 304.

⁸ Soruşturma Komisyonu: Faaliyet Raporu, 2019, 9.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN Tarihçe
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

- 27.** Komite ayrıca, bu sendikalar olağanüstü hale kadar yasal olarak kurulmuş ve faal olmalarına rağmen, bu şekilde kapatılmış bir sendikaya üye olmanın, bireyin FETÖ / PDY ile bağlarının kanıtı olarak değerlendirildiğini, darbe sürecini desteklediğini ve dolayısıyla kapatılmalarını meşrulaştırdığını kaydetmiştir. Komite, bu işçilerin, belirli bir eylem veya katılım kanıtına veya hatta bir terör örgütüne olası bir bağlantıları olmuş olabileceğine dair herhangi bir bilgiye gerek görmeden, bir sendikaya üye oldukları için cezalandırıldıkları sonucuna varmıştır. Başka bir deyişle, bu işçiler, bireysel durumlarını inceleme imkânı olmaksızın, 87 Sayılı Sözleşme'nin 2. maddesi ile güvence altına alınan kendi seçtikleri kuruluşlara katılma haklarını kullandıkları için cezalandırılmıştır.
- 28.** Komite, FETÖ / PDY ile bağlantılı bir sendikaya üyelikleri nedeniyle ihraç edilen kişilerin açtığı davalarda, OHAL Komisyonu'nun ilgili sendikanın kapatılmasının⁹ veya bireyin kendi eylemlerinin meşruluğunu sorgulamadığını endişeyle kaydetmiştir. Kapalı bir sendikaya üyelik, örneğin, yalnızca sendika aidatlarının bir başvuranın maaşından düşüldüğünü gösteren bilgiyle kanıtlanmış ve ihraç kararına karşı yapılan bir itirazı reddetmek için yeterli gerekçe olarak değerlendirilmiştir.
- 29.** Komite, kapatılan sendikalara üyelik gerekçesiyle işten çıkarılma davalarına ilişkin olarak, Türkiye'nin 1982 tarih ve 158 sayılı Hizmet İlişkinine Son Verilmesi Sözleşmesi'ne uymadığı şikâyetini incelemek için kurulan üçlü Komitenin düşüncelerine atıfta bulunmakta ve etkili bir hukuk yolu hakkının hukukun üstünlüğünü sağlayan en önemli garantilerden biri olduğunu hatırlatmaktadır. Komite, etkili olabilmesi için bir çözüm yolunun hem esasların hem de hukuki delillerin tam olarak incelenmesini sağlaması ve iddia edilen ihlali veya bunun devamını engellemesi gerektiğini düşünmektedir. Komite, bu ilkeye uygun olarak, ilgili sendika örgütlerinin kapatılmasına ilişkin adli bir incelemenin, işten çıkarmaların hukuka uygunluğunun incelenmesinden önce veya inceleme sırasında yapılması gerektiğini ve her bir bağımsız işçinin kendi eylemleri ve bu eylemlerin yasadışı bir faaliyete bağlanıp bağlanamayacağına ilişkin olarak savunmada bulunma fırsatlarının olmuş olması gerektiğini düşünmektedir.
- 30.** Komite, Aksiyon-İş'in, kendi Yönetim Kurulu Başkanı, PAK MADEN İŞ, PAK TEKSTİL İŞ, PAK EĞİTİM İŞ, PAK TAŞIMA İŞ, PAK SAĞLIK İŞ ve PAK HİZMET İŞ'in yönetim kurulu başkanlarının yanı sıra birçok yönetici üyesinin hapsedildiğini ileri sürdüğünü dikkate almaktadır. Komite, Hükümetin bu konuda herhangi bir bilgi vermemesinden üzüntü duymakta ve sendika liderlerinin veya üyelerinin sendika faaliyetleri veya üyelik nedeniyle tutuklanmasının 87 Sayılı Sözleşme kapsamındaki örgütlenme özgürlüğü ilkelerine aykırı olduğunu düşünmektedir. Komite, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi hükümleri uyarınca bireyin özgürlük ve güvenlik hakkı, keyfi tutuklama ve gözaltına alınmama hakkı ve ayrıca bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil yargılanma hakkına verilmesi gereken önemi vurgulamaktadır. ¹⁰
- 31.** Komite, Hükümeti, sendikaların 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca feshedilmesinin, ayrıca bu sendikaların davalarını savunmak üzere tam anlamıyla temsil edilebilmelerini sağlaması gereken, normal adli usullerle gözden geçirilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri almaya davet etmektedir. Yargı makamlarının kapatmanın hukuka aykırı olduğunu ve onları bir terör örgütüne bağlayan ve terör eylemine karıştıklarına dair

⁹ Bkz. aşağıya ekli ret kararı örneği: *Soruşturma Komisyonu: Faaliyet Raporu*, 2019.

¹⁰ Ayrıca bkz. 2012 yılı *Genel Denetim*, paragraflar 59 ve 60. CFA bir dizi ülkeye özgü durumda benzer sonuçlar benimsemiştir, bkz. ILO, *Kararlar Derlemesi*, 2018, paragraf 160.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

yeterli kanıt bulunmadığına karar vermesi halinde, derhal faaliyet gösterebilmeleri için mülkleri iade edilmelidir. Komite ayrıca, feshedilmiş sendikalara üyelikleri nedeniyle baskı ve cezalara maruz bırakılan tüm işçiler hakkında, bu tür sendikalara üyeliklerinden bağımsız olarak, işten çıkarılmalarını haklı çıkaracak herhangi bir yasadışı faaliyette bulunup bulunmadıklarını belirlemek amacıyla eksiksiz, bağımsız ve tarafsız bir inceleme yapılması için çağrıda bulunmaktadır. İşten çıkarılmalarını gerekçelendirmek için yeterli kanıt bulunmadığının tespit edilmesi durumunda, bu işçiler işe iade edilmeli veya geçen süre nedeniyle bunun mümkün olmadığı tespit edilirse, maruz kaldıkları hak mahrumiyetleri nedeniyle uygun bir tazminat ödenmesi ve hukuki yol, kara listeye alınmaları için verilen talimatların geri çekilmesi ve el konulan pasaportların iadesi sağlanmalıdır. Son olarak Komite, hapsedilen sendikacıların hızlı ve tarafsız bir şekilde yargılanmasını beklemekte ve Hükümet'ten ilgili kararların örneklerini CEACR'a sunmasını istemektedir.

III. Komitenin tavsiyeleri

32. Komite, Yönetim Kuruluna aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır;

- (a) Mevcut raporu onaylaması;
- (b) Hükümet'ten, 87 Sayılı Sözleşme'nin uygulanması bağlamında, Komite'nin vardığı sonuçların 17-31. Paragraflarında ve özellikle Komite'nin Hükümeti feshedilen sendikalara üyelikleri nedeniyle baskı ve ceza eylemlerine maruz kalan tüm işçiler hakkında eksiksiz, bağımsız ve tarafsız inceleme yapılması çağrısında bulunduğu 31. paragrafta yapılan gözlemleri dikkate almasını talep etmesi;
- (c) Hükümeti, Sözleşmelerin ve Tavsiyelerin Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi tarafından incelenmek üzere bu konuda bilgi sağlamaya davet etmesi ve;
- (d) raporu kamuya açıklayarak, şikâyet prosedürünü kapatması.

9 Mart 2021

(imzalı)

Hükümeti üyesi: Valérie Berset Bircher

İşveren üye: Renate Hornung-Draus

İşçi üye: Yves Veyrier

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN 19.03.2021
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

Ek II:

Türkiye'nin 1982 tarih ve 158 sayılı Hizmet İlişkinine Son Verilmesi Sözleşmesine riayet etmediğini ileri süren şikâyeti incelemek için kurulan Komite Raporu

I. Giriş

335. Oturumunda (Mart 2019), 158 Sayılı Sözleşmeye uyulmadığını ileri süren şikâyet unsurlarının incelenmesine ilişkin olarak alınan kararın ardından Yönetim Kurulu, Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi şikâyeti incelemek için aşağıdaki üçlü komite üyelerini görevlendirmiştir: Niklas Bruun (Hükümet üyesi, Finlandiya); Renate Hornung-Draus (İşveren üye, Almanya); ve Magnus Norddahl (İşçi üye, İzlanda).
- Komite mevcut raporu 9 Mart 2021'de kabul etmiştir.

II. Şikâyetin incelenmesi

A. İddialar

- Aksiyon-İş, 4 Temmuz 2017 tarihli dilekçesinde, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin 15 Temmuz 2016'da ülkede meydana gelen darbe girişimi öncesinde ve sonrasında 1982 tarihli Hizmet İlişkinine Son Verilmesi Sözleşmesi (No. 158) hükümlerini ihlal ettiğini ileri sürmektedir. Aksiyon-İş, darbe girişiminin ardından Hükümetin, darbe girişimine destek veren teröristler oldukları gerekçesiyle, kendi binlerce üyesi de dâhil olmak üzere yüzbinlerce Türk işçisinin kararname ile işten çıkarıldıklarını öne sürmektedir.
- Aksiyon-İş, binlerce üyesinin kapasitelerine veya davranışlarına ilişkin geçerli bir sebep olmaksızın işlerinden çıkarıldığını ve işten çıkarmaların, 158 Sayılı Sözleşmenin 4. ve 5. maddelere aykırı olarak yalnızca sendika konfederasyonuna üyeliklerinden kaynaklandığını ileri sürmektedir.

Madde 4 şunu ön görmektedir:

Bir işçinin istihdamı, işçinin kapasitesi veya davranışıyla bağlantılı bir fesih için geçerli bir neden olmadıkça veya teşebbüsün, işletmenin veya hizmetin faaliyet gerekliliklerine dayalı olmadığı sürece sona erdirilemez.

Madde 5 şunu ön görmektedir:

Diğerlerinin yanı sıra aşağıdakiler fesih için geçerli nedenler oluşturmaz:

(a) Sendika üyeliği ...

- Aksiyon-İş, işine son verilen üyelerinden bir kısmının daha önce Hükümetin siyasi ve dini nedenlerle düşman olarak algıladığı şirket, kuruluş ve vakıflarda görev aldığına dikkat çekmektedir. Tespit edilen şirketlere kayyımların atandığını ve atamalarından kısa bir süre sonra kayyımların "ticarete aykırı davranarak kötü niyetli bir tutum sergiledikleri" gerekçesiyle şirketlerin faaliyetlerini kapatmaya ve sonlandırmaya başladıklarını iddia etmektedir. İlgili işçiler, bu yaklaşımı kullanan kayyımlar tarafından, tazminat veya işten çıkarmalara itiraz hakkı olmaksızın işten çıkarılmıştır. Aksiyon-İş, bu görevden almaların darbe teşebbüsünden önce, bir ön soruşturma yapılmadan ve usule uygun bir süreç izlenmeden gerçekleştiğini de eklemektedir.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

6. Aksiyon-İş ayrıca, darbe girişiminin ardından işten çıkarılan binlerce işçinin usulsüzce çıkarıldığını iddia etmektedir. Özellikle Aksiyon-İş, işçilerin kendilerine yöneltilen suçlamalardan haberdar edilmediğini ve Hükümetin, ilgili işçileri *Resmi Gazete*'de yayımlanan ve kendilerini terörist olarak damgalayan kanun kararnameyi yoluyla işten çıkardığını, bu sayede Sözleşmenin 7. maddesine aykırı olarak, işten çıkarılmadan önce seslerini duyurma ve bir savunma yapma fırsatlarının ellerinden alındığını ileri sürmektedir. Ayrıca, işten çıkarmaların önceden soruşturma yapılmadan gerçekleştirildiğini ve bu koşullarda masumiyet karinesine ilişkin genel yasal ilkenin uygulanmadığını ileri sürmektedir.

7. Sözleşmenin 7. Maddesi şunu ön görmektedir:

İşverenden makul olarak bu fırsatı sunması beklenemediği sürece, bir işçinin iş akdi kendisine yapılan iddialara karşı savunma fırsatı verilmeden, işçinin davranışına veya performansına ilişkin nedenlerle sona erdirilemez.

8. Ayrıca Aksiyon-İş, işten çıkarılan işçilere, 158 Sayılı Sözleşmenin aşağıdakileri öngören 8(1) maddesine aykırı olarak tarafsız bir makama itiraz etme fırsatı verilmediğini iddia etmektedir:

İş akdinin haksız yere feshedildiğini düşünen bir işçi, bu işten çıkarılmaya karşı mahkeme, iş mahkemesi, tahkim komitesi veya hakem gibi tarafsız bir organa itiraz etme hakkına sahip olacaktır.

9. Bu bağlamda Aksiyon-İş, Hükümetin Resmi Gazete'de yayımlanan kanun hükmünde kararnameyle işten çıkarılan işçileri ön soruşturma veya adli kovuşturma olmaksızın "terörist" ilan ettiğini ileri sürmektedir. Bu şekilde, işten çıkarılan işçilerin, fesihlerini herhangi bir yargı makamına ibraz ederek itiraz edemediklerine ve alternatif bir istihdam bulamadıklarına işaret etmektedir. Aksiyon-İş, ihraç edilen binlerce işçinin işten çıkarılmalarına itiraz etmek için Türk mahkemelerinde dava açarken, mahkemelerin bu davaları incelemeyi reddettiğini de eklemektedir. Aksiyon-İş, kapatılmasına ve malvarlığının müsadere edilmesine itiraz ettiği başvurusunun Ankara İdare Mahkemesi tarafından yetkisizlik gerekçesiyle reddedildiğine, yasal tazminat arayışına yönelik yurt içi hukuk yollarının ise artık tükendiğine dikkat çekmektedir.

10. Aksiyon-İş, ne kanun hükmünde kararname ile işten çıkarılan üye işçilerin, ne de malvarlığına Hükümet tarafından el konulduğu iddia edilen haczedilen veya kapatılan şirketlerde çalışanların kıdem tazminatı, ihbar tazminatı veya başka herhangi bir fesih tazminatı almadıklarını ileri sürmektedir. Üyeler ve iştiraklerinin, bu koşullar altında, yıllarca emeklilik ve sağlık primlerini ödemelerine rağmen tahakkuk eden emeklilik ve sağlık haklarını ve sosyal yardımlarını kaybettiklerini de eklemektedir. Bu şartlar altında Aksiyon-İş, üyelerinin ve iştiraklerinin ihraçlarının Sözleşme'nin 12. maddesini ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

İşine son verilen bir işçi, ulusal yasa ve uygulamaya uygun olarak, aşağıdaki haklara sahip olacaktır:

- kıdem tazminatı veya diğer işten ayrılma hakları...
- işsizlik sigortasından veya yardımından veya diğer sosyal güvenlik biçimlerinden sağlanan faydalar...
- bu tür ödenek ve yardımların bir kombinasyonu.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN 10.01.2022
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

11. Aksiyon-İş ayrıca, Hükümetin toplu işten çıkarmalarla bağlantılı eylemleri nedeniyle, işten çıkarılan işçilerin kara listeye alındığını, nefret söylemine ve alternatif istihdam sağlamaktan alıkonuldukları bir "sivil ölüme" maruz bırakıldıklarını öne sürmektedir.
12. Aksiyon-İş, 25 Temmuz 2017 tarihli müteakip dilekçesinde iddialarına ilişkin ek bilgi sunmuştur ve şunları eklemiştir: Aksiyon-İş Tüzüğü'nün Türkçe bir örneği; Aksiyon-İş'in 19 Kasım 2014 tarihli tutanağının bir nüshası; Aksiyon-İş Konfederasyonu Seçim Tutanağının bir örneği ve yetki belgesinin bir örneği. 25 Temmuz 2017 tarihli dilekçeye ilişik olarak, 24 Temmuz 2016 tarihli ve diğerlerinin yanı sıra Aksiyon-İş'e bağlı dokuz sendikanın¹ ve CİHAN-SEN Konfederasyonuna bağlı sendikaların kapatılmasına yönelik tedbirlere ilişkin 24 Temmuz 2016 tarihli bir basın açıklaması yer almaktadır.
13. Ardından, 27 Kasım 2017 tarihli bir dilekçe ile Aksiyon-İş, kapanma anında Aksiyon-İş'in 18 sendikayla bağlantılı olduğu ve 29.636 üyesinin bulunduğu işaret eden, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı istatistiklerini yansıtan bir belge ilemiştir. Bu dilekçeye göre Aksiyon-İş ve bağlı dokuz sendikası 20 Temmuz 2016 tarih ve 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılarak tüm mallarına el konulmuştur. Aksiyon-İş, Hükümet'in verdiği talimatla diğer işbirliklerinin de kapatıldığını eklemektedir.
14. Aksiyon-İş, kapatmaların 29 bin 579 üyesinin işten atılmasıyla sonuçlandığını ileri sürmektedir. Hükümetin işten çıkarmalarla ilgili olarak, üyelerinin elinde bulunan 24.002 öğretmenlik sertifikasının iptali de dahil olmak üzere ek önlemler aldığını ve böylece onları çalışmaya devam etme imkânından mahrum bıraktığını ileri sürmektedir. Ayrıca, yönetim kurulu üyelerinin yanı sıra başkanlarının ve altı bağlı kuruluşunun başkanlarının gözaltına alındığını ve hapsedildiğini, bazılarının ise sığınmak için yurtdışına gitmeye zorlandığını ileri sürmektedir.
15. İddialara göre, kanun hükmünde kararname ile yaklaşık 150.000 işçi ve kamu görevlisi işten çıkarılmış, ayrıca 10.000 kişi de kararnamelerin yayınlanmasından önce atanan yöneticiler tarafından işten çıkarılmıştır. İşten çıkarmalar, herhangi bir soruşturma yapılmadan, kanuni prosedürler izlenmeden ve ilgili işçilere kendilerine yöneltilen suçlamalar hakkında bilgi verilmeden yapılmıştır. Bunun yerine, Hükümetin işten atılan işçileri terörist olarak kabul edip etmediğini Resmi Gazete'de yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnameler belirlemiştir. Bu belirlemenin bir sonucu olarak, ilgili işçiler herhangi bir tazminat veya diğer işten çıkarma tazminatı almamış ve işten çıkarılmalarına tarafsız bir makam nezdinde itiraz etme hakkı tanınmamıştır. Bu iddiayı desteklemek amacıyla Aksiyon-İş, 4 Temmuz 2017 tarihli dilekçesine, Ankara 6. İdare Mahkemesinin verdiği kararı eklemiştir. Mahkeme kararında, Aksiyon-İş'in yaptığı başvuruyu, 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Mahkemeye başvurusundan kaynaklanan konuları inceleme yetkisi vermediği gerekçesiyle reddetmiştir. Aksiyon-İş, üyeleri adına bu durumun tashihiye yönelik çabalarının fiilen engellediğini ileri sürmektedir.

B. Hükümetin görüşleri

16. 9 Ekim 2019 tarihinde Hükümet, Aksiyon-İş'in yaptığı şikâyet ile ilgili görüşlerini açıklamıştır. Hükümet cevabında, Aksiyon-İş ve bağlı sendikalarını 15 Temmuz 2016'daki silahlı darbe girişiminin ardından feshettiğini kabul etmektedir.

¹ Aksiyon-İş'in atıfta bulunduğu dokuz bağlı sendika şunlardır: PAK GIDA; PAK MADEN İŞ; PAK FINANS İŞ; PAK EĞİTİM İŞ; PAK TOPRAK İŞ; PAK METAL İŞ; PAK ENERJİ İŞ; PAK TAŞIMA İŞ ve PAK DENİZ İŞ.

Türkçeye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

Hükümet, kapatmanın ana gerekçesinin, Aksiyon İş'in, Hükümetin darbe girişimini gerçekleştirdiğini iddia ettiği sözde Fethullahçı Terör Örgütü ile (FETÖ / PDY) ilişkisi olduğunu savunmaktadır.

17. Hükümet, darbe girişiminin ardından, 21 Temmuz 2016 tarihindeki Bakanlar Kurulu'nun Türk Anayasası'nın 120. maddesi ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca olağanüstü hal ilan ettiğini açıklamaktadır. Bu karar aynı tarihte Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmıştır. Hükümet ayrıca, olağanüstü halin gerektirdiği konularda kanun hükmünde kararname çıkarmaya yetkili olduğu Türkiye Anayasasının 121. maddesine atıfta bulunmaktadır.
18. Ardından 23 Temmuz 2016 tarihinde, Bakanlar Kurulu olağanüstü hal kapsamında alınacak tedbirlere ilişkin 667 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yi (bundan böyle "667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname") Resmi Gazete'de yayımlamıştır. Hükümet, 667 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca, ulusal güvenliği tehdit ettiği belirlenen FETÖ / PDY'ye ait, irtibat ve iltisaklı sendika, federasyon ve konfederasyonların 23 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla kapatıldığını ve mal varlıklarına el konulduğunu açıklamaktadır. Hükümet, bununla birlikte, Olağanüstü Hal Kararnamesi ile feshedilen Aksiyon-İş ve bağlı sendikalarının, kapatılmalarının incelenmesi için OHAL Komisyonu'na başvurma hakkına sahip olduklarını eklemektedir. Hükümet, yürürlükteki yasal prosedürün, kapatılan kuruluşların veya Kararname uyarınca görevden alınan kişilerin, davalarını mahkemeye getirmeden önce ilk başta OHAL Komisyonuna başvurmalarını gerektirdiğini açıklamaktadır.
19. Hükümet, görüşlerinde, olağanüstü hal sırasında çıkarılan Kararnamenin, Türk Anayasası'nın 15. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 15. maddesi çerçevesinde bireysel hak ve özgürlükleri sınırlayabileceğini belirtmektedir. Hükümet ayrıca bu bağlamda 87 Sayılı Sözleşme'nin 8. maddesine ve Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi'nin ilgili görüşlerine atıfta bulunmaktadır. Hükümet, kısıtlamaların orantılılık ilkesine uygun olması gerektiği görüşünü eklemektedir.
20. Hükümet, bu sendikaların kurulma amacına aykırı hareket etmek ve darbe girişimini destekleyerek işçilerin veya işverenlerin ekonomik çıkarlarına hizmet etme ilkesinden uzaklaşmak suretiyle ulusal hukuka aykırı davrandıklarını ileri sürmektedir. Varlıklarına el konulmasının sendikaların yasal faaliyetleriyle değil, daha çok darbe sürecine verilen sözde ekonomik ve fiili destekle ilgili olduğunu da eklemektedir. Aksiyon-İş ve bağlı sendikalarının kapatılmasının meşru sendikal statüleri veya faaliyetleriyle hiçbir şekilde ilgili olmadığını veya bunlara dayanmadığını vurgulamaktadır.

C. Komitenin Vardığı Sonuçlar

21. Komite, Aksiyon-İş'in, Türkiye Hükümeti'nin 158 Sayılı Sözleşme'yi ihlal ederek 29.579 üyesinin tamamı da dahil olmak üzere binlerce işçiyi işten çıkardığını iddia ettiğini dikkate almaktadır. Aksiyon-İş, hem darbe girişimi öncesinde hem de 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin çıkarılmasının ardından meydana gelen işten çıkarmalara atıfta bulunmaktadır. Aksiyon-İş'e göre tüm bu işten çıkarmalar, önceden soruşturma yapılmadan ve kanuni prosedür izlenmeden ve 158 Sayılı Sözleşme'nin 4 ve 5. maddelerine aykırı olarak sadece sendika konfederasyonu üyeliğine dayanarak gerçekleştirilmiştir.
22. Aksiyon-İş, işçilerin kapsamlı bir şekilde terörist olarak sınıflandırılmasıyla, Sözleşme'nin 7. maddesine aykırı olarak, işten çıkarılmadan önce kendilerini savunma fırsatından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Aksiyon-İş ayrıca, işten çıkarılan işçilere Sözleşme'nin 8. maddesine aykırı olarak tarafsız bir makama itiraz etme fırsatı verilmediğini ileri sürmektedir.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

Aksiyon-İş, işten çıkarılan üye işçilerin hiçbirinin, Sözleşme'nin 12. maddesine aykırı olarak, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı veya diğer işten çıkarma tazminatları gibi işten çıkarma durumunda tazminat almadığını da eklemektedir. Ayrıca, bu şartlar altında, üyeleri ve iştirakleri tahakkuk eden emekli maaşlarını ve sağlık haklarını ve yardımlarını kaybetti. Aksiyon-İş ayrıca, Hükümetin toplu işten çıkarmalarla bağlantılı eylemleri nedeniyle, işten çıkarılan işçilerin kara listeye alındığını ve alternatif istihdam bulmaktan alıkonulduklarını eklemiştir.

- 23.** Komite, Hükümetin 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından, demokratik düzene yönelik tehdidi ortadan kaldırmak amacıyla Türkiye Anayasasına göre olağanüstü hal ilan edildiğini ve örgütün üyelerini uzaklaştırmak için olağanüstü hal kararlarının çıkarıldığı şeklinde cevap verdiğini dikkate almaktadır. Hükümet, Milli Güvenlik Kurulu tarafından milli güvenliğe karşı faaliyetlerde bulunduğu belirlenen terör örgütlerine ve gruplara mensup olduğu, iltisak ve irtibatı olduğu düşünülen tüm devlet görevlilerinin, terör örgütlerinin ve milli güvenliğe aykırı hareket ettiği düşünülen diğer yapıların varlığını ortadan kaldırmaya yönelik olağanüstü ve nihai bir tedbir olarak adli veya disiplin yaptırımları ile kamu hizmetinden ihraç edilmelerini ön gören 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4. maddesine atıfta bulunmaktadır. Hükümet ayrıca Olağanüstü Hal Kapsamında Yapılan İşlemleri İncelemek için OHAL Komisyonu'nun kurulmasına atıfta bulunmaktadır. OHAL Komisyonu, diğerlerinin yanı sıra, görevlerinden alınan veya azledenlerin yanı sıra doğrudan olağanüstü hal kararları ile feshedilen sendika, federasyon ve konfederasyonların başvurularını incelemek ve değerlendirmekle görevlidir.
- 24.** Komite, T.C. Cumhurbaşkanlığı tarafından yayımlanan ve OHAL Komisyonunun 685 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulduğunu ve 22 Mayıs 2017 tarihinde faaliyete başladığını gösteren OHAL Komisyonu 2019 Faaliyet Raporu'nu (bundan böyle "2019 Raporu" olarak anılacaktır)² dikkate almaktadır. 2019 Raporu, Soruşturma Komisyonu'nun görevinin, kişilerin görev yaptığı kamu hizmetinden, meslekten veya kuruluşun ihraç veya azli, bursların iptali, emekli personelin derecelerinin iptali, dernek, vakıf, sendika, federasyon, konfederasyon, özel sağlık kurumları, özel okullar, vakıf ve yüksek öğretim kurumları, özel radyo ve televizyon kurumları, gazete ve süreli yayınlar, haber ajansları, yayınevleri ve dağıtım kanallarının kapatılması da dâhil olmak üzere olağanüstü hal kapsamında kanun hükmünde kararname dâhilinde yürütülen tedbirlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve sonuçlandırmak olduğunu belirtmektedir.³ 2019 Raporunda ayrıca 685 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 7075 Sayılı Olağanüstü Hal Tedbirleri İnceleme Komisyonunun Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması ve Kabulü Hakkında Kanun kapsamında çıkarıldığı belirtilmektedir. 2019 Raporu, OHAL Komisyonunun başvurulara ilişkin inceleme ve değerlendirmelerini 7075 sayılı Kanun ve ilgili tebliğ ile belirlenen usul ve esaslara göre yürüttüğünü ve "Komisyon'un değerlendirmelere yaklaşımının esas olarak bireylerin [terör] örgütünün emri ve talimatları doğrultusunda hareket edip etmediğini belirlemek" olduğunu belirtmektedir.⁴ Komite, 23 Ocak 2020 tarihi itibarıyla

² Şurada mevcuttur https://soe.tccb.gov.tr/Docs/OHAL_Report_2020.pdf.

³ 2019 Raporu, 1.

⁴ 2019 Raporu, 19.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

OHAL Komisyonu görev süresinin 7075 sayılı Kanunun 3. maddesi uyarınca bir yıl uzatıldığına dikkat etmiştir.⁵

- 25.** 2019 Raporuna göre 31 Aralık 2019 itibarıyla OHAL Komisyonuna 126.300 başvuru yapılmıştır. Son iki yıl içinde Komisyon, yapılan toplam başvuru sayısının yüzde 78'ini oluşturan 98 bin 300 karar vermiştir. Komite, 2019 Raporundan, bu kararların yüzde 90'ının (88.700) reddedildiğini kayda almıştır.⁶
- 26.** Bu bağlamda Komite, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Köksal / Türkiye (Başvuru No. 70478/16) kararına dikkat çekmektedir. Söz konusu dava, olağanüstü hal ilanını takiben 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca ihraç edilen bir kişiyi ilgilendirmekte olup, başvuranın mevcut iç hukuk yollarını tüketip tüketmediği konusu açısından incelenmiştir. Mahkeme, Köksal'ın başvurunun ardından, 23 Ocak 2017 tarihinde yayınlanan 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin olağanüstü hal kapsamında alınan tedbirlerin yeni oluşturulan Soruşturma Komisyonu tarafından incelenmesinin yanı sıra komisyon kararlarının müteakiben adli olarak incelenmesine olanak sağladığını kaydetmiştir. AİHM, bu nedenle başvuranın yeni bir hukuk yolu olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, bu sonucun, gerekirse, "Komisyon ve yerel mahkemeler tarafından verilen kararlar ve bu kararların etkili şekilde yürütülmeleri ışığında 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen hukuk yolunun gerek teoride gerekse uygulamada etkinliği ve gerçekliği" sorununun, gerektiğinde, AİHM tarafından olası bir yeniden incelemeye hanel getirilmediğine kanaat getirmiştir.⁷ Bu temelde, Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.
- 27.** Komite ayrıca, AİHM'nin 15 Aralık 2020 tarihinde *Pişkin / Türkiye* davasında (Başvuru No. 33399/18) verdiği kararına da dikkat çekmektedir.⁸ Bu dava, bir kamu hizmeti kurumu tarafından istihdam edilen bir uzmanın işten çıkarılmasıyla ilgilidir. Başvuru, sözde darbe sonrasında 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4(1)(g) maddesi uyarınca reddedilmişti. Mahkeme, 4(1). Maddenin, "Milli Güvenlik Kurulunun Devletin ulusal güvenliğine zarar veren faaliyetlerde bulunduğunu belirlediği terör örgütleri veya yapıları, oluşumları veya gruplarına mensup, irtibat ve iltisaklı kişiler" için geçerli iken, (g) fıkrası, "bir bakanlığa bağlı veya bağlantılı kurumlarda her türlü görev, makam ve statüde (işçiler dâhil) istihdam edilen personelin, kamu hizmetinden birim amirinin teklifi ve insan kaynakları müdürünün onayı ile işten çıkarılır" şeklinde basitleştirilmiş bir ihraç prosedürü getirdiğini kaydetmiştir.⁹ Ayrıca 4(2) maddesi, bu usule göre ihraç edilen kişilerin tekrar kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğini belirtmektedir.¹⁰ Başvuran, ne ihracına yol açan usulün ne de ulusal düzeyde adli incelemesinin tarafsız yargılama ve savunma hakkı ilkeleri dâhil olmak üzere adil yargılamanın garantilerine uygun olduğunu ileri sürmüştür. Önceden soruşturma yapılmadan görevden alındığını ve savunma hakkı verilmediğini veya görevden alınmasının gerekçelerinden haberdar edilmediğini

⁵ 2019 Raporu, 3.

⁶ 2019 Raporu, 3.

⁷ *Köksal / Türkiye davası*, Başvuru No. 70478/16, paragraf 29 (Fransızca).

⁸ *Pişkin / Türkiye davası*, Başvuru No. 33399/18 15 Aralık 2020.

⁹ *Pişkin*, paragraf 33.

¹⁰ *Pişkin*, paragraf 33.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

dahası, sonraki adli işlemlerin bu eksiklikleri gidermediğini ileri sürmüştür. ¹¹ AİHM, başvurana işten çıkarılmasının nedenlerine ilişkin bilgi verilmemiş olduğunu kaydetmiştir. Ayrıca 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, başvurana istihdam eden kuruluş gibi kamu kurumlarının, işverenin çalışanı Kararnamede tanımlanan yasadışı yapılardan birine mensup, iltisak ve irtibatlı olarak değerlendirildiği basitleştirilmiş bir usul çerçevesinde, kişiye özel herhangi bir gerekçe sunmaya gerek kalmadan işten çıkarılmasını gerektirmektedir." Mahkeme, sorunun, dilekçe sahibinin azlinin nedenlerine ilişkin bilgi eksikliğinin, işten çıkarma kararının etkili bir adli incelemesiyle yeterince dengelenip dengelenmediği olduğu kanaatine varmıştır. AİHM, tespitinde, yerel mahkemelerin başvuranın işten çıkarılma kararına karşı itirazını kapsamlı bir şekilde incelemeyi, gerekçelerini başvuran tarafından sunulan herhangi bir kanıta dayandırmadıkları veya itirazını reddetmek için herhangi bir geçerli neden sunmadıkları sonucuna varmıştır. AİHM, yerel mahkemelerin gerçek veya ciddi bir soruşturma başlatmadığını ve başvuranın iş sözleşmesinin feshedilmesinin gerçek nedenlerini belirlemediğini tespit etmiştir. Bu nedenle azle ilişkin adli incelemesinin yetersiz olduğu sonucuna varmıştır. Dahası, Mahkeme, işten çıkarılmanın "olağanüstü halin özel koşulları tarafından kesin olarak gerekli olduğunun söylenemeyeceğini" tespit ederek, yargı sürecine uyulmamasının ve başvuranın adil yargılanma hakkına saygı duyulmaması için olağanüstü hal ilanının gerekçe gösterilemeyeceği sonucuna varmıştır. ¹²

- 28.** Komite, Mahkeme'nin olağanüstü hal kanun hükmünde kararname kapsamında yürütülen azil bağlamında adli incelemenin yeterliliğine ilişkin değerlendirmesinin bu şikâyette ortaya konulan konularla ilgili olduğunu düşünmektedir. Mahkeme, Aksiyon-İş'e bağlı işçilerin, yalnızca sendika ile ilişkileri nedeniyle terör örgütüyle bağlantılı oldukları iddiasıyla Hükümet tarafından terörist olarak değerlendirildiğini endişeyle kaydetmiştir. İşçiler, 667 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile işçilere işten çıkarılma nedenleri bildirilmeden ve işten çıkarılmadan önce savunma imkânı sağlanmadan doğrudan işten çıkarılmıştır. Komite, acil bir durumda bile, 158 Sayılı Sözleşmede belirtilen usule ilişkin güvencelerin tamamlanmasından önce işçilerin işten çıkarılmasının önüne geçmek için makul şekilde alternatif önlemlerin alınabileceğini vurgulamaktadır. Bunun yerine, işçiler, kendilerine yöneltilen suçlamalardan haberdar edilmeden ve işten çıkarılmalarından önce bir savunma sunmadan, önceden soruşturma yapılmadan, doğrudan işten çıkarılmıştır. Daha sonra, işçilerin, tanık ifadesi de dahil olmak üzere, OHAL Komisyonu'na savunmalarında kanıt sunma fırsatından da mahrum bırakıldılar. ¹³
- 29.** Bu bağlamda Komite, OHAL Komisyonu tarafından incelenen örnek davaların özetlerinin 2019 Raporunda belirtildiğini kaydetmiştir. Verilen bir örnek, 672 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında kamu hizmetinden ihraçla ilgili bir başvurudaki ret kararıdır. Örnek karar, 7075 sayılı Kanununun 2. maddesinin, "Komisyonun görevlerinden birinin, ilgili kişilerin kamu hizmeti, meslek veya görev yaptığı kuruluşun azil veya ihraç dâhil olmak üzere, doğrudan olağanüstü hal kapsamında kanun hükmünde kararname yoluyla tesis edilen eylemlere ilişkin bir değerlendirme yapmak ve karar vermek" olduğunu ön görürken ve İnceleme ve Karar başlıklı 9. madde ise şunları öngörmektedir: Komisyon, incelemelerini dosyadaki belgeler

¹¹ Pişkin, paragraf 68.

¹² Pişkin, paragraf 229.

¹³ 2019 Raporu, 32.

Türkçeye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

temelinde gerçekleştirecektir. Komisyon, incelemeyi takiben başvuruyu reddedebilir veya kabul edebilir." Son olarak, Komisyon, Olağanüstü Hal Tedbirleri İnceleme Komisyonunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ'in aşağıdakileri hususları öngören 14. maddesine atıfta bulunmaktadır: "Komisyon, Milli Güvenlik Kurulu tarafından devletin ulusal güvenliğine aykırı faaliyetlerde bulunduğu tespit edilen terör örgütleri veya yapıları/birimleri veya gruplarına üyelik, iştirak, irtibat ve iltisak yönünden incelemelerini yürütecektir. Sözlü ifade verme veya bir tanığın dinlenmesini sağlama talepleri dikkate alınmayacaktır."

- 30.** OHAL Komisyonu, örnek bir dava ile ilgili mütalaasında , başvuranın örnek kararda belirtildiği şekliyle ifadesini, yani şu ifadeyi kaydetmektedir: "Başvuranın, Milli Güvenlik Kurulu tarafından devletin ulusal güvenliğine aykırı faaliyetlerde bulunduğu tespit edilen terör örgütleri veya yapıları/birimleri veya gruplarına üyeliği, iştiraki, irtibat ve iltisakı bulunmamaktadır. Bu temelde, kamu hizmetine iadesini talep etmektedir."¹⁴ OHAL Komisyonu bulguları arasında, başvuranın FETÖ / PDY'ye bağlı, iltisak ve irtibatı nedeniyle kapatılan bir sendika ve konfederasyona üye olmasının, başvuranın söz konusu kuruluşla teması olduğunu gösterdiğini kaydetmiştir.¹⁵ Kararın özeti, Komisyonun 667 sayılı Kanun Hükümünde Kararname uyarınca kendisine verilen kurumlardan, bu durumda başvuranın işvereninden, bilgi talep etme ve alma yetkisini kullandığını göstermektedir. Bununla birlikte, başvuran tarafından sağlanan herhangi bir bilginin niteliği veya içeriği ya da savunmasında kendisine, tanıklar veya tanık ifadeleri dâhil olmak üzere bilgi veya kanıt sunma fırsatı verilip verilmediğine dair bir gösterge yoktur.
- 31.** Komite, Aksiyon-İş üyelerinin olağanüstü hal KHK'larına göre ihraçlarının ilgililere ihraç edilmeden önce kendilerini savunma fırsatı verilmeden gerçekleştirildiğini endişeyle kaydetmektedir. Komite, darbe girişiminin ardından Türkiye'deki durumun ciddiyetini kabul ederken, yine de Aksiyon-İş'e bağlı işçilerin işten çıkarılmasının sendika konfederasyonu ile olan ilişkileri nedeniyle olduğunu da kaydetmektedir.
- 32.** Komite Sözleşmenin aşağıdaki ön gören 7. Maddesini hatırlatmaktadır : "işverenden makul olarak bu fırsatı sunması beklenemediği sürece, bir işçinin iş akdi kendisine yapılan iddialara karşı savunma fırsatı verilmeden, işçinin davranışına veya performansına ilişkin nedenlerle sona erdirilemez." Sözleşmenin 7. maddesinin, "işçinin işine sona verilmeden önce, ileri sürülen iddialara karşı kendini savunma fırsatına sahip olması ve bu iddiaların istihdamın feshinden önce ifade edilmesi ve dikkatine sunulması gerekmektedir... Suçlamaların işçiyeye belirsizlik olmadan ifade edilmesi ve iletilmesi ve işçiyeye kendisini savunmak için gerçek bir fırsat tanınması önemlidir".¹⁶ Komite ayrıca, bir kişi, işinin sona ermesi kadar ciddi bir yaptırım riskiyle karşı karşıya kaldığında ve işçinin kariyerini ve bazen de işçinin geleceğini tehlikeye attığında, işçinin işine son verilmeden önce kendisini savunabilmesinin elzem olduğu kanaatindedir.¹⁷

¹⁴ 2019 Raporu, 34.

¹⁵ 2019 Raporu, 38.

¹⁶ Bkz. ILO, *Haksız İşten Çıkarmaya Karşı Koruma: Hizmet İlişisine Son Verilmesine İlişkin Sözleşmeye (No. 158) Dair Genel Denetleme ve Tavsiyeler (No. 166)*, 1982, ILC.III4B\82-3.E95, 1995, paragraflar 146 ve 150.

¹⁷ 1995 Genel Denetleme, paragraf 145.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

Komite, işten çıkarılan işçilere uygulanan yaptırımın gelecekteki tüm istihdamlar açısından kara listeye alınması ağır sonucunu içerdiğinden, bu durumun mevcut davada özel bir önem taşıdığını belirtmekte olup, bu sorun ayrıca 1948 tarih ve 87 sayılı Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesinin uyulmaması ile ilgili şikâyet unsurlarını incelemek üzere kurulan üçlü komitenin tavsiyelerinde ele alınmıştır.

- 33.** Komite, Aksiyon-İş üyelerinin bu örgüte veya bağlı kuruluşlarına iştirakleri nedeniyle görevden alındıkları yönündeki iddialara ilişkin olarak Sözleşme'nin 5.Maddesi uyarınca, sendika üyeliğinin veya sendika faaliyetlerine katılımının hizmet ilişkisine son verilmesi için gerekçe oluşturmadığını hatırlatmaktadır. Komite, Hükümetin, ilgili işçilerin sendika üyelikleri nedeniyle işten çıkarıldıkları için değil, terör örgütü üyeliğinden dolayı işten çıkarıldıklarına ilişkin tutumunu gerektiği gibi dikkate alırken, Komite, Üçlü Komitenin 87 Sayılı Sözleşme ile ilgili görüşlerine dikkate almakta ve bu Komite gibi, etkili bir hukuk yolu hakkının, hukukun üstünlüğünün uygulanmasını sağlamanın en önemli garantilerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Komite, etkili olabilmesi için bir çözüm yolunun hem esasların hem de hukuki delillerin tam olarak incelenmesini sağlaması ve tespit edildiği hallerde, iddia edilen ihlali veya bunun devamını engellemesi gerektiğini düşünmektedir. Bu ilkeye uygun olarak ve kapatılan bir örgüte üyeliğin, kapatılma kararının gözden geçirilmemesine rağmen, terör örgütüyle doğrudan ilişkilendirilmiş olduğu gerçeğin ışığında, Komite, ilgili sendika örgütlerinin kapatılmalarına ilişkin bir adli incelemenin, işten çıkarmaların yasallığı incelenmeden önce veya bu inceleme sırasında yapılmış olması gerektiğini düşünmektedir. Komite, işten çıkarılmanın yanı sıra, ilgili işçilerin terörist olarak veya teröristlerle bağları olduğu için kara listeye alınmaları, dolayısıyla alternatif istihdam bulmalarını engellemesi ve pasaportlarının iptal edilmesi (672 sayılı KHK'nin 2 (2) maddesi ve 667 sayılı KHK'nin 4 (2) ve 5. maddeleri),¹⁸ kıdem tazminatı almamaları ve 158 Sayılı Sözleşme'nin 12. maddesine aykırı olarak bağlı oldukları ve katkıda buldukları sağlık, işsizlik ve emeklilik sistemleri kapsamındaki haklarından yoksun bırakılmaları açısından bu yasal sürecin olmamasının sonuçlarının özellikle açık ve kapsamlı olduğu kanaatine varmıştır.
- 34.** Ayrıca, 2019 Raporunda sunulan örnek davaların ispat yükünü işçiye yüklemekle kalmayıp, aynı zamanda savunma yöntemlerini de kısıtladığına kanaat getiren Komite, 158 Sayılı Sözleşme'nin aşağıdaki hususları ön gören 9(2) maddesini hatırlatmaktadır:
- İşçinin, feshin haklı olmadığını kanıtlama yükünü tek başına üstlenmek zorunda kalmaması için, bu Sözleşmenin 1. maddesinde atıfta bulunulan uygulama yöntemleri, aşağıdaki olasılıklardan birini veya diğerini veya her ikisini sağlamaktadır:
- (a) Bu Sözleşmenin 4 üncü maddesinde tanımlanan fesih için geçerli bir nedenin varlığını ispat yükü işverene aittir;
- (b) Bu Sözleşmenin 8. maddesinde atıfta bulunulan organlar, taraflarca sağlanan delillere ve ulusal hukuk ve uygulamada öngörülen usullere göre feshin nedeni konusunda bir sonuca varma yetkisiyle donatılacaktır.
- 35.** Yukarıdakilerin ışığında Komite, Hükümeti, işten atılan işçilere temyiz dahil her bir başvuruda savunmalarını sunmaları için tam ve adil bir fırsat verilmesini sağlamaya ve işten çıkarılmalarına itiraz etmeleri için savunmalarında bilgi ve kanıt sunmalarına ve yasal süreç ilkesine tam olarak uyulmasını sağlamaya davet etmektedir. OHAL Komisyonunun

¹⁸ Avrupa Konseyi, Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu), 865/2016 sayılı Görüşü, CDL-REF(2016)061. İlgili Kararnamelerin metinleri bkz. Ek.

Türkseye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN .....
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

çalışmalarının halen devam etmekte olduğuna dikkat çeken Komite, Hükümeti, başvuranların sözlü ifade sunma veya tanık sunma fırsatı bulamadan başvuruların reddedildiği davaların esaslarının yeniden tam olarak değerlendirilme sağlamaya ve başvuruları henüz incelenmemiş işten atılan işçiler için bu savunma hakkını sağlamaya davet etmektedir.

- 36.** Komite, söz konusu işçilerin bir terör örgütüyle ilişkili olarak nitelendirilmeleri ve işten çıkarılmalarının alternatif istihdam ve geçim kaynakları sağlama kabiliyetleri üzerinde ciddi etkileri olduğuna dikkat çekerek ve 2016'daki işten çıkarmalardan bu yana geçen sürenin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda, Komite, Hükümeti, mahkemelere başvurmak da dahil olmak üzere her bir münferit davanın esasının hızlı, kapsamlı ve tarafsız bir şekilde incelenmesini sağlamak için her türlü çabayı göstermeye ve işten çıkarmaların gerekçesiz bulunması halinde, telafi niteliğinde tazminatlara hükmetmek ve askıya alınan öğretmenlik sertifikalarının iptal işlemlerinin mutlak butlan sayılması ve işten çıkarmaların bir sonucu olarak ortaya çıkan diğer zararların telafi edilmesi dahil olmak üzere tahakkuk etmiş hakları iade etmeye davet etmektedir.

III. Komitenin tavsiyeleri

- 37.** Komite, Yönetim Kuruluna aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır;

- Mevcut raporu onaylaması;
- Hükümetten 158 sayılı Sözleşme'nin uygulanması bağlamında, Komite'nin vardığı sonuçların 34. ve 35. paragraflarında belirtilen görüşleri dikkate almasını talep etmesini;
- Hükümeti, Sözleşmelerin ve Tavsiyelerin Uygulanmasına İlişkin Uzmanlar Komitesi tarafından uygun olduğu şekilde incelenmesi ve daha fazla izlenmesi için bu konuda bilgi sağlamaya davet etmesini ve
- raporu kamuya açıklayarak, şikâyet prosedürünü kapatmasını.

9 Mart 2021

(imzalı)

Hükümeti üyesi: Niklas Bruun

İşveren üye: Renate Hornung-Draus İşçi

üye: Magnus Norddahl

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN 19.03.2021
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

Ek:

667 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME - 22
TEMMUZ 2016 OLAĞANÜSTÜ HAL KAPSAMINDA ALINACAK
TEDBİRLER

Kamu görevlilerine ilişkin tedbirler

MADDE 4 -

...

(2)

Birinci fıkra uyarınca görevine son verilenler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemez, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; görevinden çıkarılanların uhdelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bu fıkroda sayılan görevleri yürütmekle birlikte kamu görevlisi sıfatını taşımayanlar hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanır..

...

Yürütülen soruşturmalara ilişkin tedbirler

MADDE 5 - (1)

Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenler, işlemi yapan kurum ve kuruluşlarca ilgili pasaport birimine derhal bildirilir. Bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilir.

1 EYLÜL 2016 TARİH VE 672 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE

KARARNAME

1 EYLÜL 2016 TARİH VE 672 SAYILI KHK'NİN BAZI MADDELERİ
OLAĞANÜSTÜ HAL KAPSAMINDA ALINAN TEDBİRLERE DAİR

Kamu görevlilerine ilişkin tedbirler

MADDE 2 -

....

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden, Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından, Jandarma Genel Komutanlığı teşkilatından ve Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; bunların uhdelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bunların silah ruhsatları, gemi adamlığına ilişkin belgeleri ve pilot lisansları iptal edilir ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir. Bu

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN 19.09.2016
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ

kişiler özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamazlar. Bu kişiler hakkında ilgili bakanlık ve kurumlara ilgili pasaport birimine derhal bildirimde bulunulur. Bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilir.

Türkiye TERCÜME EDİLEN
İŞBU TERCÜMENİN İBRAZ
EDİLEN *tasvir*
ASLINA UYGUNLUĞUNU ONAYLARIM
NOTER YEMİNLİ MÜTERCİM
TÜLAY YAVUZ